

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Η μεγάλη πρόοδος της Ιατρικής στην εποχή μας, όπως επίσης και η αλματώδης ανάπτυξη των υπολοίπων θετικών επιστημών, είχαν ως αποτέλεσμα και τη διεύρυνση των δυνατοτήτων του κλάδου της Ιατροδικαστικής. Έτσι, σήμερα, πολύ περισσότερα προβλήματα νομικής, αλλά και κοινωνικής φύσης βρίσκουν ευκολότερα απάντηση, με συνέπεια τη διευκόλυνση των ανθρωπίνων σχέσεων, στις καθημερινές τους κοινωνικές εκδηλώσεις και επικοινωνίες. Τόσο η Ιατρική, όσο και η Νομική την οποία η Ιατροδικαστική σε σημαντικό βαθμό διακονεί, έχουν ως στόχο την, από πάσης πλευράς, βελτίωση της ποιότητας της ανθρώπινης ζωής.

Η Ιατροδικαστική έχει σήμερα διαμορφωθεί σε κύρια ιατρική ειδικότητα, σ' όλες τις αναπτυγμένες χώρες, η διεύρυνση δε του περιεχομένου της έχει συντελέσει στη δημιουργία, μέσα στα πλαίσια των δραστηριοτήτων της, και άλλων υποειδικοτήτων που κάθε μια βρίσκεται ήδη σε πλήρη εξέλιξη και αποκτά, σταδιακά, ανεξάρτητη επιστημονική οντότητα.

Έτσι, σήμερα, ο όρος «Ιατροδικαστική» τείνει να αντικατασταθεί από τον όρο «Ιατροδικαστικές Επιστήμες» (Forensic Sciences) που όλο και πιο συχνά συναντάται στη διεθνή βιβλιογραφία. Κάθε κλάδος δε των «Ιατροδικαστικών Επιστημών» απαιτεί χωριστή εκπαίδευση και ειδίκευση, όπως και χωριστή πλήρη απασχόληση. Οι επιστήμονες, ειδικοί του κάθε κλάδου, έχουν βαθειά γνώση του αντικειμένου της εργασίας τους και αντιμετωπίζουν το κάθε περιστατικό μέσα από τη διερευνητική διόπτρα του γνήσιου επιστημονικού λογισμού. Η εποχή που ο ιατροδικαστής ήταν απλά και μόνο «γιατρός της Αστυνομίας» και θεωρούσε τον εαυτό του περισσότερο «ντετέκτιβ» παρά γιατρό, έχει πια οριστικά ξεπερασθεί.

Η πρώτη καταβολή, τα πρώτα κίνητρα καλύτερα δημιουργίας της ειδικότητας αυτής ήταν βέβαια η ανάγκη υποβοήθησης του έργου της δίωξης του κοινού εγκλήματος, με την αναζήτηση και αξιολόγηση ευρημάτων από το χώρο της Ιατρικής και γενικότερα της Βιολογίας. Άλλ' ίσως και γι' αυτό ακριβώς το λόγο η σημερινή διεύρυνση των ενδιαφερόντων της Ιατροδικαστικής να είναι, κατά κάποιο τρόπο, «φυσιολογική» ή καλύτερα εκ των πραγμάτων επιβεβλημένη, αφού και το έγκλημα, από τότε – από παλαιά – μέχρι σήμερα, έχει εξαιρετικά διαφοροποιηθεί. Στις ημέρες μας, το έγκλημα περισσότερο από ποτέ άλλοτε «μεταλάσσεται», γεγονός που καθιστά εξαιρετικά επιτακτική την ανάγκη, για την καταστολή του, και τη διαφοροποίηση, στον ίδιο τουλάχιστον βαθμό, και των μεθόδων της δίωξής του.

Έγκλημα είναι κάθε πράξη που επισύρει ποινή, σε μια πρώτη απλή, απλούχη μάλλον, νομική διατύπωση. Έγκλημα είναι πράξη βλαβερή που θίγει το ηθικό συναίσθημα μιας κοινωνίας, που «τιτρώσκει» το ηθικό συναίσθημα της φιλαλληλίας που με τη σειρά του στοιχειοθετείται από τα επί μέρους συναίσθήματα αγαθότητας και δικαιότητας, όπως διδάσκουν οι εγκληματολόγοι, έννοιες ανθεκτικές και σε πιο πέρα ανάλυση, μέσα στα πλαίσια του φιλοσοφικού λογισμού και κυρίως της φιλοσοφίας του δικαίου. Αυτό αναφέρεται, χωρίς βεβαίως πρόθεση μιας φιλοσοφικής, γενικότερης, θεώρησης του εγκλήματος, αλλά απλά και μόνο για να υπογραμμισθεί το γεγονός, ότι το ηθικό συναίσθημα αναπτύχθηκε βραδύτατα στις ανθρώπινες κοινωνίες, δια μέσου των αιώνων, και είναι διαφορετικό, κατά την εξέλιξή του, στις διάφορες φυλές και εποχές. Τις ίδιες ακριβώς διαφοροποιήσεις και με τον ίδιο ρυθμό που πραγματοποιείται η ανέλιξη αυτή του ηθικού συναι-

σθήματος και των παρεκκλίσεών του, γίνεται και η προσπάθεια για την πρόληψη ή και την περιστολή των παρεκκλίσεων αυτών, του εγκλήματος.

* * *

Από πολύ παλιά ακόμα σε διάφορες εποχές, απαντώνται διατάξεις με ιατροδικαστικό περιεχόμενο. Στον κώδικα του Hammourabi (22ος-21ος αιώνας π.Χ.), αναφέρονται διάφορα ζητήματα ιατροδικαστικής, όπως της αμοιβής των γιατρών, της τιμωρίας των αδεξίων ή των αμαθών, και περισσότερο των χειρουργών, θέματα δηλαδή ιατρικής ευθύνης, προβλήματα άλυτα από τότε μέχρι σήμερα. Στη νομοθεσία των Εβραίων γίνεται λόγος περί αμβλώσεως, βιασμού, τραυμάτων, κλπ.. ενώ έγκλημα ιδιαίτερης σοβαρότητας, ειδεχθές, θα λέγαμε με τη σύγχρονη ορολογία, εθεωρείτο η μοιχεία. Ο ύποπτος μάλιστα υφίστατο και κάποιο είδος δοκιμασίας, ας πούμε «προανάκρισης», αλλά με ιδιότυπο τρόπο. Χαρακτηριστικό δείγμα της θετικής συσχέτισης που πιο πάνω αναφέρθηκε μεταξύ της κοινωνικής δομής, των ηθικών αντιλήψεων, της έννοιας του εγκλήματος και των μεθόδων διερεύνησής του.

Στοιχεία Ιατροδικαστικής ή καλύτερα σκέψεις Ιατροδικαστικής βρίσκονται ακόμα και στις ιερές γραφές των Ινδών Βέδδα, ενώ περισσότερες, ίσως, γνώσεις φαίνεται να έχουν οι Αιγύπτιοι που διερεύνησαν συστηματικά το θάνατο –φυσικό ή βίαιο– και γνώριζαν άριστα την τεχνική της ταριχευσης, μια τεχνική που άφησε τόσο πολύτιμα μνημεία, ανεκτίμητα τεκμήρια, για τους μελετητές της ιστορίας των λαών. Υπάρχουν επίσης ενδείξεις, ότι οι Αιγύπτιοι διενεργούσαν περιτομή, αλλά και νυμφοτομία.

Περισσότερα στοιχεία βρίσκονται αργότερα στους Έλληνες. Από τον Όμηρο π.χ. αναφέρεται διάκριση και αξιολόγηση της βαρύτητας των τραυμάτων, όπως επίσης περιγράφεται η πορεία της σήψης. Η Θέτις έσταξε αμβροσία και νέκταρ στη μύτη του Πατρόκλου «ἴνα οί χρώς ἔμπαιδος εἶη». Αργότερα, αναφέρονται ακόμα οι νομοθέτες Σόλων και Λυκούργος που απαγόρευαν την άμβλωση και τιμωρούσαν τους αυτουργούς, όπως επίσης περί πολλού θεωρούσαν την ανατομική παρθενία.

Με ιδιαίτερη, τέλος, έμφαση πρέπει να μνημονεύθουν τα έργα και ο όρκος του Ιπποκράτη, αξεπέραστο πρότυπο κανόνων ιατρικής δεοντολογίας και ευθύνης, και ο Γαληνός του οποίου το όνομα ακόμα μέχρι σήμερα μνημονεύεται σε κάποια «πνευμονική δοκιμασία».

Κατά τη Ρωμαϊκή περίοδο βρίσκεται η πρώτη ιατροδικαστική πραγματογνωμοσύνη. Όταν δολοφονήθηκε ο Καίσαρ προσκλήθηκε ο Αντίσιος για να εξετάσει το πτώμα και μέτρησε –διαβάζουμε– 23 τραύματα πάνω στο σώμα και αποφάνθηκε

μάλιστα ότι ένα απ’ αυτά ήταν θανατηφόρο. Αργότερα, στους Βυζαντινούς χρόνους, ο Ιουστινιανός, με τους περίφημους νόμους του έδωσε μια ακόμα σημαντική ώθηση στην Ιατροδικαστική. Οι νόμοι αυτοί περιείχαν πολλές διατάξεις που σχετίζονταν στενά με την Ιατρική.

Από το Μεσαίωνα και πέρα η Ιατροδικαστική εξελίσσεται πλέον κανονικά και συστηματικά. Αναφέρονται εδώ ιδιαιτέρως οι νόμοι Capitulaires, τα διατάγματα του Καρολού Ε', με τα οποία επέβαλε στους δικαστές να συμβουλεύονται τους γιατρούς για τραύματα, εγκλήματα, παιδοκτονίες, φαρμακείες και η περίφημος πραγματεία του Roderic de Castro (1557-1637 μ.Χ.) που κατέλιπε δείγμα του τρόπου της Ιατροδικαστικής πραγματογνωμοσύνης που επεβάλλετο την εποχή εκείνη. Από τον ίδιο προέρχεται η πληροφορία, ότι τότε πρωτοεισάγεται στη Γερμανία και το σύστημα των βοηθών γιατρών, όπως επίσης ότι, συχνά, οι γιατροί εκαλούντο από τους δικαστές (ήταν οι περίφημοι μάγιστροι) για να γνωμοδοτήσουν επί τραυμάτων, διαφόρων καταστάσεων υγείας, υπόκρισης νόσου, παρθενίας, στειρότητας, ανικανότητας, κλπ.

Το έτος 1575 μ.Χ., ο Ambroise Paré εκδίδει το πρώτο ιατροδικαστικό σύγγραμμα και ακολουθούν ο Fortunato Fideli που το 1602 μ.Χ. καθιέρωσε και τη διάνοιξη του πτώματος στις δηλητηριάσεις, ο Zacchias (1584-1659 μ.Χ.) με το πράγματι βαρυσήμαντο έργο του «Questiones medicales», ο Welsch που το 1660 μ.Χ. καθιερώνει τη νεκροτομή σε περιπτώσεις βιαίων θανάτων, κλπ.

Συγγράμματα Ιατροδικαστικής αρχίζουν συστηματικότερα να γράφονται από τα μέσα του 18ου περίπου αιώνα, η Ιατροδικαστική δε γίνεται πλέον αντικείμενο συστηματικής σπουδής σ’ ολόκληρη την Ευρώπη, αλλά και στον Ν. Κόσμο. Αξίζει ν’ αναφερθούν εδώ δύο ορισμοί της Ιατροδικαστικής που διατυπώνονται στον 18ο αιώνα.

Ο Casper (1796-1864 μ.Χ.) έλεγε: «η Ιατροδικαστική διδάσκει τον τρόπο του “εξετάζειν” και του “αναλύειν” τα γεγονότα των ιατρικών επιστημών για τη σύνταξη των νόμων και την απονομή της δικαιούσης». Και ο Hoffman ότι, «η Ιατροδικαστική περιστρέφεται στη σπουδή των κατά τη διεξαγωγή του πολιτικού και ποινικού δικαίου αναφυομένων ζητημάτων, η φύση των οποίων εξαρτάται αποκλειστικά από τις γνώσεις ορισμένων γιατρών».

Απλοϊκές οι περιγραφές στις περισσότερες από τις συγγραφές αυτές, αλλά πάντοτε σωστές, δίνουν ανάγλυφη την εικόνα των ηθών και των εθίμων των χρόνων αυτών που τις ανέδειξαν, της δομής της κοινωνίας και τις αντιλήψεις που κατά τρόπο παραδοσιακό διαμορφώνουν τους κώδικες ηθικής, τους νόμους, τις παρεκκλίσεις, την ποινή.

Η ανατολή του 20ου αιώνα βρίσκει πλέον την Ιατροδικαστική σαν διαμορφωμένη επιστήμη που φάχνει επίμονα και συστηματικά με το φακό, κι αργότερα με το μικροσκόπιο και την «πιπέττα» ν' ανακαλύψει το έγκλημα. Κι όσο αυτό, το έγκλημα, θεριεύει, διαφοροποιείται, αλλάζει μορφή, συστηματοποιείται και οργανώνεται, κατά τη διαδρομή του αιώνα, τόσο και η Ιατροδικαστική διευδύνεται, εμπλουτίζεται σε γνώση και μεθοδολογία για να φθάσει να είναι σήμερα ένας ολοκληρωμένος και πολύπλευρος ιατρικός κλάδος.

Στο δικό μας, Ελληνικό χώρο, η ανατολή του 20ου αιώνα βρίσκει Καθηγητή της Ιατροδικαστικής το Βάφα και στη συνέχεια των διαδέχονται ο Γεωργιάδης, ο Κάτσας, ο Ηλιάκης, ο Αγιουτάντης.

Ο Γεωργιάδης έμεινε στην έδρα κοντά 40 χρόνια και θεωρείται ουσιαστικά ο θεμελιωτής της Ιατροδικαστικής στην Ελλάδα, ενώ στον Ηλιάκη ανήκει η τιμή της δημιουργίας και της στελέχωσης του πρώτου Εργαστηρίου Ιατροδικαστικής στο Πανεπιστήμιο της Θεσσαλονίκης και οι ενέργειες για την καθιέρωση της Ιατροδικαστικής ως κύριας ιατρικής ειδικότητας που ισχύει από το 1957. Ο Κάτσας έμεινε λίγο, αλλά σύνδεσε στενά το όνομά του με την καθιέρωση της Ιατρικής Δεοντολογίας στη χώρα μας, κι αργότερα ο Αγιουτάντης προσπάθησε να στήσει ένα καινούργιο Εργαστήριο με βάση σύγχρονες επιστημονικές προδιαγραφές.

* * *

Οι κυριότεροι κλάδοι των «Ιατροδικαστικών επιστημών», όπως έχουν σήμερα διεθνώς διαφοροποιηθεί, είναι:

Η Θανατολογία (*Thanatology*) η οποία ασχολείται με τα ιατροδικαστικά προβλήματα που σχετίζονται με το θάνατο. Στο επίκεντρο των ενδιαφερόντων βρίσκονται η έρευνα για τον ακριβή προσδιορισμό της «στιγμής» του θανάτου και η μεθοδολογία για τον καθορισμό του χρόνου που πέρασε από το θάνατο, με τη μεγαλύτερη δυνατή προσέγγιση. Το πρόβλημα των μεταμοσχεύσεων στη Χειρουργική δημιουργησε, για τη λήψη των μοσχευμάτων, πλείστα όσα νομικά προβλήματα, όσον αφορά τον καθορισμό του «πότε ένα άτομο είναι πράγματι νεκρό και μπορεί να χρησιμοποιηθεί ως δότης μοσχευμάτων», καθώς και για τη δικαιοδοσία του γιατρού στη λήψη τους.

Ο καθορισμός, εξ άλλου, του χρόνου που πέρασε από το θάνατο με μεγαλύτερη προσέγγιση απ' αυτή που σήμερα επιτυγχάνεται αποτελεί επιτακτική ανάγκη της Επιστημονικής Αστυνομίας και της Εγκληματολογικής γενικά έρευνας, επιχειρείται δε με νεότερες βιοχημικές και ιστοχημικές, κυρίως, μεθόδους.

Η Δικαστική Παθολογική Ανατομική ή Δικα-

στική Παθολογία (*Forensic Pathology*) περιλαμβάνει τη μακροσκοπική και ιστολογική εξέταση του πτώματος. Οι μέθοδοι που χρησιμοποιεί είναι η αυτοψία του χώρου του συμβάντος, η νεκροψία και η νεκροτομή, πράξεις που εκτελεί αυστηρά ο ίδιος ο Ιατροδικαστής. Αποτελεί τον κύριο κορόμπων των Ιατροδικαστικών Επιστημών, ο δε ειδικός Ιατροδικαστής που την ασκεί έχει ως βασικό έργο τη διαπίστωση της αιτίας του θανάτου, την εξαρίθμωση του «τρόπου» και του είδους του θανάτου, του μηχανισμού του, καθώς και τη μελέτη κάθε παθολογικού ευρήματος από το πτώμα. Η αξία της Δικαστικής Παθολογικής Ανατομικής (Δικαστικής Παθολογίας), καταφαίνεται κυρίως στα περιστατικά των αιφνιδίων θανάτων στους οποίους η αρμοδιότητά της είναι αποκλειστική.

Η Δικαστική Τραυματολογία ασχολείται με την περιγραφή και την εκτίμηση των πάσης φύσης κακώσεων στο ζωντανό άτομο. Αποτέλεσμα τυχαίας βίας (π.χ. τροχαία ατυχήματα) ή τραυμάτων από πρόθεση, όπως συμβαίνει σε περιπτώσεις βιαιοπραγιών, τραυμάτων (μη θανατηφόρων) με τέμνοντα ή και θλώντα όργανα, κακώσεων σε περιστατικά εγκλημάτων κατά της γενετήσιας ελευθερίας (βιασμός, εξαναγκασμός σε ασέλγεια, κλπ. – *Forensic Sexology*), αποτελούν το ειδικό αντικείμενό της. Η αξιολόγηση της κάκωσης και η εκτίμηση της επιβάρυνσης της υγείας του θύματος απαιτούν επιπλέον γνώσεις και εμπειρία και επί των ειδικών νομικών προβλημάτων που μπορεί να παρουσιαστούν στις περιπτώσεις αυτές.

Πρέπει να γραφεί, ότι το ατύχημα αποτελεί γενικότερο πεδίο έρευνας με επίκεντρο την ανεύρεση αιτιώδους συνάφειας μεταξύ του γεγονότος και συνθηκών που μπορεί να το προκάλεσαν, για ορθότερη επιμέτρηση της ποινικής και αστικής, κυρίως, ευθύνης.

Η Δικαστική Ψυχοπαθολογία (*Forensic Psychopathology*) που έχει αποκτήσει σήμερα ευρύτατο και σπουδαιότατο πεδίο εφαρμογών στην ανακριτική και δικαστική πρακτική.

Η ικανότητα για δικαιοπραξία και η εκτίμηση της ικανότητας ενός ατόμου για τον καταλογισμό μιας άδικης πράξης, σε κάποιο έγκλημα, αποτελούν το βασικότερο, ίσως, περιεχόμενο του κλάδου. Ο λεπτός και κρίσιμος, για το δράστη, χαρακτηρισμός της ψυχικής του υγείας είναι σήμερα αποκλειστικό καθήκον του ψυχιάτρου που μαζί με τη Δικαστή αποφασίζουν για την τύχη του.

Ιδιαίτερο, ακόμα, αντικείμενο της Ψυχιατροδικαστικής αποτελεί ο σεξουαλικά ανώμαλος και ανώριμος δράστης, σε περιπτώσεις αδικημάτων κατά της γενετήσιας ελευθερίας, όπως επίσης ο καθορισμός και η έρευνα της τοξικομανίας.

Η διάγνωση της τοξικομανίας και ιδιαίτερα της ικανότητας αυτοδύναμης αποβολής της «εξάρ-

τησης», που βασικά προκριματίζει τις αποφάσεις των Ποινικών Δικαστηρίων, ανήκει στο χώρο της Ψυχιατροδικαστικής. Άλλα και η θεραπεία πραγματοποιείται από ψυχίατρο που έχει στενή σχέση με την Εισαγγελία και το Δικαστικό Συμβούλιο. Στην αρμοδιότητα, εξ άλλου, του ίδιου ψυχιάτρου ανήκει και η εκτίμηση της αναμορφωτικής, στο χαρακτήρα και στην προσωπικότητα του κρατουμένου, επίδρασης της ποινής και έμμεσα του εκάστοτε σωφρονιστικού συστήματος.

Άλλα και στο χώρο του Αστικού Δικαίου, η αρμοδιότητα της Ψυχιατροδικαστικής είναι σημαντική. Η λύση ενός γάμου από ψυχοπάθεια, ο εγκλεισμός σε ψυχιατρείο, η συνταξιοδότηση, η τροποποίηση ή η ανάκληση διαθήκης, η προβολή από εργαζόμενους αιτημάτων αποζημίωσης που στηρίζονται στη βλάβη της ψυχικής υγείας τους κλπ., συνιστούν τυπικές περιπτώσεις ψυχιατροδικαστικού ενδιαφέροντος.

Η Δικαστική Τοξικολογία (*Forensic Toxicology*) αποτελεί βασικό κλάδο για τη μελέτη των περιστατικών των βιαίων θανάτων που οφείλονται τη λήψη φαρμακευτικών ουσιών με αναγνωρισμένη, από παλιά, την αναγκαιότητά της στην Ιατροδικαστική μελέτη των περιπτώσεων αυτών. Συνίσταται στην εφαρμογή, για δικαστικούς ή ανακριτικούς σκοπούς, μεθόδων αναλυτικής χημείας για την ανίχνευση φαρμακευτικών και λοιπών τοξικών ουσιών στους ανθρώπινους ιστούς, τα βιολογικά υγρά ή σε άλλα πειστήρια. Η κατακόρυφη ανάπτυξη της εργαστηριακής τεχνολογίας, τα τελευταία χρόνια, είχε ως αποτέλεσμα την επινόηση και εφαρμογή νέων μεθόδων τοξικολογικής αναλύσεως που σήμερα έχουν φτάσει, στα ανεπτυγμένα Κράτη, σε υψηλό βαθμό αυτοματοποιήσεως και διαγνωστικής ακριβείας. Η χρήση ηλεκτρονικών υπολογιστών, ορδινερικών ουσιών, κλπ., έχει συντελέσει, ώστε ο κλάδος να λειτουργεί πάνω σε νέες, εντελώς διαφορετικές βάσεις, με ευρύτατες προοπτικές και για περαιτέρω ανάπτυξη. Παράλληλα, έχει αναπτυχθεί η Βιομηχανική Τοξικολογία, που εξετάζει τις βλαπτικές επιδράσεις διαφόρων ουσιών μέσα στο εργασιακό περιβάλλον και η Περιβαλλοντική Τοξικολογία, που ασχολείται με τη μελέτη της βλαπτικής επίδρασης, στα έμβια όντα, των χημικών ουσιών που μπορεί να βρεθούν στο οποιοδήποτε άλλο περιβάλλον (οικιακό, αγροτικό, ατμόσφαιρα, τρόφιμα, κλπ.).

Η Ιατροδικαστική αποτελεί σήμερα, όπως έχει ήδη γραφεί, κύρια ιατρική ειδικότητα. Και κάτι περισσότερο. Η σημαντική διεύρυνση του γνωστικού της περιεχομένου, επέβαλε τη διάκριση δύο, κυρίων επίσης υποειδικοτήτων. Έτσι, το Σεπτέμβρη του 1986, μια AD HOC Επιτροπή των Κρατών-μελών της ΕΟΚ που συνήλθε στη Σεβίλλη της Ισπανίας για να συζητήσει και να εισηγηθεί στην Κοινότητα επί όλων των θεμάτων και

προβλημάτων που έχουν σχέση με την Ιατροδικαστική, καθόρισε δύο κύριες υποειδικότητες, και συγκεκριμένα (α) της Δικαστικής Παθολογίας (*Forensic Pathology*), που ασχολείται με την Ιατροδικαστική διερεύνηση του θανάτου και πεφύλαμβάνει κατά βάση τη Θανατολογία και τη Δικαστική Παθολογική Ανατομική, και (β) της Κλινικής Ιατροδικαστικής (*Clinical Legal Medicine*) με βάση τη Δικαστική Τραυματολογία και τη Δικαστική Ψυχοπαθολογία. Η ίδια επιτροπή διατύπωσε το νέο ορισμό της Ιατροδικαστικής (όπως αυτός αναφέρεται στον πρόλογο), καθόρισε τον τρόπο και την ύλη της προπτυχιακής και μεταπτυχιακής εκπαίδευσης, τις ειδικότητες, τις σχέσεις των Ιατροδικαστών με τους άλλους φορείς (ΥΠ. Παιδείας, Δικαιοσύνης, Δημ. Τάξης, κλπ.) και δίοισε το Πανεπιστήμιο ως τον κατεξοχή φορέα άσκησης της Ιατροδικαστικής. Η «διακήρουξη της Σεβίλλης» (Manifesto di Sevilla), όπως ονομάστηκε σύντομα θα γίνει «κατευθυντήρια οδηγία» της ΕΟΚ*.

Η Εργαστηριακή Ιατροδικαστική και Εγκληματολογία, είναι ένας πολύπλευρος κλάδος που προσπαθεί, με εργαστηριακές μεθόδους, να ερευνήσει και να αξιολογήσει τα οποιαδήποτε «στοιχεία-ίχνη» ή «πειστήρια» και να δώσει απάντηση σε πολύπλοκα προβλήματα. Απαιτούνται, ανάλογα με τον κλάδο, προχωρημένες γνώσεις χημείας, βιολογίας, επιστημονικής αστυνομίας κλπ. Είναι μια από τις βασικές ειδικότητες των Ιατροδικαστικών Επιστημών και μπορεί να εξυπηρετηθεί και από μη γιατρούς. Ένα σωστά αναπτυγμένο εγκληματολογικό εργαστήριο (Crime Laboratory), πρέπει να έχει:

Τμήμα αναγνώρισης και ταυτοποίησης που περιλαμβάνει διαφόρους τομείς για την αξιολόγηση των περιγραφικών χαρακτήρων σε ζώντες, των ιστικών υπολειμμάτων σε πτώματα, των οδοντογναθικών χαρακτηριστικών, κλπ. Στο

* Η παρουσίαση και η παράθεση εδώ των διαφόρων κλάδων της Ιατροδικαστικής παρακολουθεί, κατά βάση, τις αρχές που διατυπώθηκαν στη Διακήρουξη της Σεβίλλης και τη διάκριση των «Ιατροδικαστικών υποειδικότητων». Κατά την ανάπτυξη όμως, στη συνέχεια, της ύλης, απέφυγα, στην έκδοση αυτή, την περαιτέρω διάκριση και «ομιλοποίηση» των θεμάτων, αφού πολλά απ' αυτά μπορεί άνετα να συμπεριληφθούν τόσο στη «Δικαστική Παθολογία», όσο και στην «Κλινική Ιατροδικαστική» (π.χ. οι κακώσεις με νύσσοντα ή/και τέμνοντα όγανα, με πυροβόλα όπλα κλπ., ανάλογα με το αποτέλεσμα που θα έχουν), ενώ άλλα θέματα, όπως π.χ. ο βιασμός, μπορεί να ενδιαφέρουν τόσο τη Δικαστική Τραυματολογία, όσο και τη Δικαστική Ψυχοπαθολογία. Έτσι, προτίμησα την αυτοτελή ανάπτυξη των διαφόρων θεμάτων σε κεφάλαια, όπως άλλωστε γίνεται και σ' όλα τα κλασικά συγγράμματα, στο διεθνή χώρο. Εξάλλου, και η όποια εξειδίκευση, σε μια από τις «υποειδικότητες», προϋποθέτει ευρεία γνώση και παιδεία σ' όλο το φάσμα των Ιατροδικαστικών Επιστημών.

ίδιο τμήμα υπάγονται οι τομείς της δικαστικής φωτογραφίας, της αποτυπώσεως ιχνών, της σκιτσογράφησης του αγνώστου δράστη και ο τομέας της δακτυλοσκόπησης. Όλα τα στοιχεία τυποποιημένα και «χαρτογραφημένα» διακινούνται με ηλεκτρονικούς υπολογιστές και με προγράμματα που επιτρέπουν τη γρήγορη συσχέτιση και αξιολόγηση οιουδήποτε νέου υλικού.

Τμήμα διερεύνησης ιχνών που ασχολείται με την εργαστηριακή έρευνα κηλίδων πάσης φύσης (βιολογικών υλικών, χρωμάτων, κλπ.) ή άλλων στοιχείων (τριχών, ξένων σωμάτων, κλπ.) προκειμένου ν' αναγνωρισθεί, ταυτοποιηθεί ή επισημανθεί, με βάση τα στοιχεία αυτά, ο άγνωστος δράστης. Οι μέθοδοι που χρησιμοποιούνται είναι νεώτατης επιστημονικής τεχνολογίας και προϋποθέτουν βασική εργαστηριακή υποδομή στη βιοχημεία, ανοσολογία, ιστοχημεία, ραδιοανοσοχημεία, κλπ.

Τμήμα ναρκωτικών, που ασχολείται με την αναγνώριση των πάσης φύσης ουσιών που προκαλούν εξάρτηση και αποτελεί τη βάση της διωξης του λαθρεμπορίου ναρκωτικών. Τα φάρμακα που χρησιμοποιούνται σήμερα για πρόκληση ευφορίας είναι πολλά, σε πολυποίκιλες φαρμακοτεχνικές και εμπορικές μορφές.

Τμήμα φασματογραφίας και φασματοσκόπησης, που εξοπλισμένο με όργανα νεώτερης υψηλής επιστημονικής τεχνολογίας (N.M.R., G.C./M.S., X-Rays Diffraction, Atomic Absorption Spectroscopy κλπ.), ασχολείται με την ταυτοποίηση των πάσης φύσης ουσιών. Το φάσμα οποιασδήποτε ουσίας είναι, ως στοιχείο αναγνώρισης, όπως το δακτυλικό αποτύπωμα.

Τμήμα πυροβόλων όπλων και συγκριτικής βολιδοσκοπίας που ασχολείται με τον καθορισμό της ταυτότητας των υπόπτων πυροβόλων όπλου, σε περιπτώσεις εγκληματικών πράξεων, και ειδικότερα με τη μελέτη των επιμέρους στοιχείων των βολίδων και των καλύκων. Η συγκριτική βολιδοσκοπία, με συγκριτικό, αυτομάτου καταγραφής, μικροσκόπιο, αποτελεί τη βάση οποιασδήποτε έρευνας, στο χώρο της Επιστημονικής Αστυνομίας.

Τμήμα γραφολογικών ερευνών που ελέγχει βασικά τη γνησιότητα ή πλαστότητα υπογραφών, εγγράφων, φωτογραφιών και λοιπών στοιχείων. Απαιτούν ειδική εκπαίδευση και ειδικές γραφολογικές γνώσεις. Σήμερα, το τμήμα αυτό αναπτύσσεται, μέσα στα πλαίσια πάντοτε των Ιατροδικαστικών Επιστημών, σε τελείως χωριστό κλάδο, εντελώς εξειδικευμένο (Questioned documents).

Η Δικαστική Ανθρωπολογία (Forensic Anthropology) ασχολείται βασικά με σκελετικά υπολείμματα και προσπαθεί ν' απαντήσει, με βάση τα ευ-

ρήματα από τα οστά, για την ταυτότητα του ατόμου και ειδικότερα για την αιτία του θανάτου και το χρόνο που πέρασε από το θάνατο. Δίνει ακόμα στοιχεία για το φύλο, την ηλικία, το ανάστημα, προσδιορίζει τυχούσα ύπαρξη διαφόρων παθήσεων, κλπ. Η χρησιμότητά της έχει αναγνωρισθεί σε περιπτώσεις μαζικών ατυχημάτων (αεροπορικών, σιδηροδρομικών), σεισμών, απανθρακώσεων, κλπ, περιπτώσεις στις οποίες η ταυτοποίηση των ιστικών υπολείμμάτων είναι απαραίτητη. Συχνά συνεργάζεται με την αρχαιολογική έρευνα, όταν η σκαπάνη του αρχαιολόγου φέρει στο φως υπολείμματα σκελετών, και χρειασθεί να καθορισθεί η ηλικία τους.

Σήμερα, εκτός από τη ραδιοχρονολόγηση, χρησιμοποιείται ακόμα η διαφορική θερμική ανάλυση και η παραγωγική θερμοβαρομετρική ανάλυση. Οι παλαιότερες μέθοδοι, των συντελεστών, στηρίζομενες σε μετρικούς χαρακτήρες, θεωρούνται σήμερα μικρότερης αξίας.

Η Δικαστική Βιολογία, ασχολείται με τον καθορισμό της ηλικίας μιας κάκωσης, με την προθανάτια ή μεταθανάτια προέλευσή της, την ανθρώπινη ή όχι φύση μιας βιολογικής ουσίας, τον καθορισμό ομάδων από κηλίδες (αίματος, σπέρματος, σιέλου), τρίχες, νύχια, οστά, την εξακρίβωση της πατρότητας, την εξακρίβωση του χρωματοσωματικού φύλου σε αμφισβητούμενες περιπτώσεις, κλπ. Οι μέθοδοι που χρησιμοποιεί ανήκουν στους τομείς της βιοχημείας, της ιστοχημείας, της φασματοσκοπίας και επεκτείνονται μέχρι την ηλεκτρονική μικροσκόπηση. Η μελέτη των ενζύμων, των κυτταρικών πρωτεΐνών, των ειδικών ιστικών ορμονών, κλπ, ανήκει στα ενδιαφέροντα του κλάδου αυτού.

Η Δικαστική Οδοντολογία (Forensic Odontology), περιλαμβάνει τη μελέτη των οδόντων, ως στοιχείων καθορισμού και αναγνώρισης της ταυτότητας ενός αγνώστου ατόμου ή πτώματος. Ο αριθμός των οδόντων, οι ανατομικές λεπτομέρειες του καθενός και η παθολογία τους, δίνουν, σε συνδυασμό, πολύτιμα στοιχεία αναγνώρισης, ικανά να προσδιορίσουν με μεγάλη ακρίβεια την ταυτότητα του αγνώστου. Ιδιαίτερα πολύτιμη είναι η Δικαστική Οδοντολογία σε περιπτώσεις ταυτοποίησης από οδοντογναθικά υπολείμματα που βρίσκονται ύστερα από πολλά χρόνια από το θάνατο του ατόμου. Η περιγραφή των χαρακτηριστικών των οδόντων, στο σύνολό τους, γίνεται σήμερα σε τυποποιημένους «κώδικες-χάρτες», υποστηρίζεται δε σωστά, ότι αν ήταν δυνατό, το κάθε άτομο, να έχει «στοματικά χαρτογραφηθεί» θα μπορούσε η «καρτέλλα» του ν' αποτελέι στοιχείο ταυτότητας, εξ ίσου πολύτιμο με τα δακτυλικά αποτυπώματα.

Η Δικαστική Οδοντολογία ασχολείται, επίσης,